

PERSONERNE

Digteren
Frederik den Syvende
Monrad
Tscherning
Dampe
Montesquieu
En lakaj
...

NB

Digteren, Monrad og Tscherning
spilles af kvindelige skuespillere

SCENEANVISNINGER

Der er tale om idedramatik - en sjælden genre i moderne dansk teater, men emnet kræver det - derfor er der ingen angivelser af, hvor handlingen finder sted. Stykket kan spilles på en tribune helt uden dekorationer. Ønsker man en scenografisk indramning, må det anbefales, at der ikke tænkes i naturalistiske baner.

For at få indholdet til at glide ned, er stykket pakket ind som et gammeldags syngestykke - med tungen i kinden.

Ved stykkets begyndelse står der en stumtjener på scenen og to store blomstervaser, en i hver side.

Når der i teksten optræder et orkester, skal det ikke tages bogstaveligt. En pianist og et keyboard kan gøre det.

1. AKT

Digteren kommer ind, fulgt af lakajen med to store blomsterbuketter.

DIGTEREN

Mine damer og herrer. Grundloven skal fejres. Derfor har Folketinget udskrevet en skuespilkonkurrence. Det er længe siden statsmagten har gjort det. Sidst det skete var i 1828, midt i den glørværdige guldalder.

Lakajen giver den ene buket til digteren, der sætter den i den ene vase.

Dengang var det de store koryfæer, der deltog. Oehlenschläger for eksempel. Han skrev et tankevækkende drama om magtens væsen.

Digteren retter lidt på blomsterne.

Han vandt nu ikke. Det gjorde Heiberg. Med en kulørt almanakhistorie, der kunne have stået i et ugeblad. Sukkersød. Men den er spillet mere end 1000 gange. Nationalklenodiet Elverhøj.

Digteren sætter den anden buket i den anden vase.

Som digter - da står man i dag med det samme problem. Skal man skrive noget tankevækkende, som folkettinget vender ryggen til - eller skal man servere en gang lyrisk sødsuppe? - Det er da et svært valg. Oehlenschläger sidder ude i kulden og er glempt. Taber man, går man også glip af præmien.

Digteren nikker tak til lakajen, der går ud.

Der er i øvrigt en sjov forbindelse mellem de to konkurrencer. I 1828 fejrede man kronprins Frederiks bryllup med prinsesse Vilhelmine. Skulle nogen have glempt kongerækken, så kan jeg fortælle, at det var ham, der senere blev Frederik den Syvende, grundlovens ædle giver, som det hedder i festtalerne.

Under den sidste linie er Frederik den Syvende - som 50-årig og kostumeret som på Gertners maleri af ham - kommet ind. Digteren opdager ham.

DIGTEREN

Åh nej!

KONGEN

Man kan vel ikke tænke sig et stykke om grundloven uden at jeg er med?

DIGTEREN

Hvorfor ikke?

KONGEN

I et festspil? Har du glemt, hvad de kaldte mig? Frederik Folkekær.

DIGTEREN

Hvem siger det bliver et festspil? I øvrigt var grundloven ikke Deres idé.

KONGEN

Nåh, jeg satte da mit navn under den. Det kan man godt have respekt for.

DIGTEREN

Ikke nødvendigvis - *hun nejer ironisk* - Deres Majestæt..

KONGEN

Du har da. Hvorfor siger du ellers De?

DIGTEREN

Lagde Deres Majestæt ikke mærke til ironien?

KONGEN

Næh. Jeg synes, det lød kærligt. Sådan tror jeg også du mente det.

DIGTEREN

Overhovedet ikke. Jeg ved godt, hvorfor De kommer. - Christian den Fjerde optræder i Elverhøj. Nu vil De være med her.

KONGEN

Hvorfor ikke? Jeg har den samme pondus. Er du klar over at jeg er den danske konge, der er rejst flest statuer af?

DIGTEREN

Skulle det ikke være rigeligt? Jeg har ikke tænkt mig at brænde kongerøgelse af. Jeg har valgt det tankevækkende.

KONGEN

Jamen det kan jeg godt gå med til.

DIGTEREN

Så sig noget tankevækkende.

KONGEN

Mig?

DIGTEREN

Ja, jeg skriver ikke Deres replikker. *Afsides*: Gamle drukmås.

KONGEN

Noget tankevækkende om hvad?

DIGTEREN

Om det gode ved enevælden for eksempel. Demokratiet var jo ikke Deres kop te, vel?

KONGEN

Næh, jeg foretrak godt nok den oplyste enevælde frem for det uoplyste folkestyre.

DIGTEREN

Meget vittigt.

KONGEN

Og tankevækkende, ikke sandt? I øvrigt synes jeg, tiden har givet mig ret. Især din tid.

DIGTEREN

Jaså.

KONGEN

Jeg hørte godt, du sagde drukmås. Men længe leve ytringsfriheden. Den fik du af min bedstefar længe inden grundloven. Det havde du vist glemt?

DIGTEREN

Næh. Jeg har heller ikke glemt, at Deres far gjorde hvad han kunne for at afskaffe den.

KONGEN

Naturligvis, folket var ikke modent til den. I tegnede karikaturer af Søren Kierkegaard.

DIGTEREN

Og af Dem, Deres Majestæt. Det har *De* vist glemt.

KONGEN

Herregud. - Enhver har vel sine svagheder.

DIGTEREN

Det er rart at høre Dem indrømme det. Er vi færdige?

KONGEN

Næh. Du siger stadigvæk De og Deres Majestæt. Det tager jeg som et godt tegn.

DIGTEREN

Det skal De ikke. Jeg gør det for at holde Dem på afstand. Helst helt væk.

KONGEN

Det kan du ikke. Et spil om grundloven uden mig? Du tror da ikke, jeg kommer bare for min forfængeligheds skyld, hvad? Helledusseda. Personligt kan jeg være hamrende ligeglad med det jubilæum. Historiens dom over mig står ikke til at ændre. Druk måsen må jeg tage på mig - skål - og trekantene med Berling og Louise kan jeg heller ikke løbe fra. Den nekrolog *er* skrevet. Det er ikke mig, der har et problem. Det er dig.

DIGTEREN

Hvad skulle det bestå i?

KONGEN

Grundloven er blevet en selvfølge. Derfor har du brug for mig.

DIGTEREN

Til hvad?

KONGEN

Til at forklare, at det er den aldeles ikke. Og det kan du ikke uden at fortælle, hvordan den blev til.

DIGTEREN

Teatret som klasseværelse? Med tavle og pegepind? - Jeg er digter, Deres Majestæt, ikke skolelærer.

KONGEN

Der trådte jeg vist på en øm tå?

DIGTEREN

Vi står på en scene, Deres Majestæt, ikke en talerstol.

KONGEN

Du vil partout lave teater? Det bliver svært, kan jeg godt sige dig. Der var ingen guillotiner, ingen hoveder der rullede, ingen der blev stukket ihjel i et malerisk badekar. Ikke noget blod overhovedet. Folket gik i Casino og Hippodromen og hørte på taler, meget lange taler. Bagefter vandrede de stille og roligt gennem byen, fra Gammeltorv og ned gennem - Strøget. Da de nåede hjørnet ved Knabrostræde sad Grundt-

vig oppe i vinduet og vinkede. Så fortsatte folketøget over Højbro Plads til Christiansborg. Der stod jeg og tog pænt imod dem og sagde, at jeg havde fyret alle mine ministre. Jeg udpeger nogle nye - nogle fra folkets egen midte. I skal også få en grundlov, sagde jeg, og så gik folket hjem igen. Set fra dit synspunkt var det selvfølgelig røvkedeligt, sig det bare. Men du kan ikke rende fra begivenhederne dengang.

Monrad og Tscherning kommer ind klædt i sorte herrekostumer og høje hatte fra 1848.

TSCHERNING

Skulle folkestyrets fødsel være kedelig?

MONRAD

Jamen dog! Hvem siger det?

KONGEN

Det gør vores digter. Nu må vi se, om hun tør gentage det ansigt til ansigt med de herrer Monrad og Tscherning.

DIGTEREN

Det var ikke mig, der sagde det. Problemet er, at majestæten kommer masende og vil gøre det her til en festforestilling. Han vil have et nyt Elverhøj.

KONGEN

Naturligvis.

DIGTEREN

Med yndige små balletpiger i luftige kostumer, ikke sandt?

KONGEN

Jeg aner ikke, hvad du sigter til.

DIGTEREN

Ikke det?

KONGEN *til de andre*

Hvor er hun dog bornert. Jeg troede digtere havde sans for livets glæder. - Hun er jaloux på Heiberg.

DIGTEREN

Overhovedet ikke. Det er Dem, der er jaloux på Christian den Fjerde. *Til de andre:* Han vil have et festspil med sig selv i hovedrollen.

KONGEN

Det passer ikke. Der må også godt være plads til de to nationalliberale herrer. Og så synes jeg for øvrigt, at folkestyret

fortjener noget, der er mindst lige så festligt som Elverhøj.

DIGTEREN

Okay, okay. - *Til dirigenten*: Maestro, en festlig sang for majestæten.

Digteren får Monrad og Tscherning til at danse og synge flerstemmigt til menuetten fra Elverhøj.

DE TRE synger

Vor elskede kong Frederik
den ædleste af drotter
beundres med et kærligt blik
af sine undersåtter.
Vi hylder ham med fest og sang
som folkestyrets fader - ...

DIGTEREN synger

til trods for druk og bægerklang
og mange eskapader.

KONGEN

Hvabehar?

DIGTEREN *til Monrad og Tscherning*

Tak for hjælpen, de herrer kan gå.

KONGEN

Hvorfor skal jeg latterliggøres? Der har minsandten været dårligere konger end mig. Jeg blev kronet den 21. januar. Nøjagtig 2 måneder senere kom jeg folket i møde med en helt ny regering, hvor jeres egne var med. Kunne det være gået hurtigere, hvad? Eller foregik det bare alt for fredeligt? Skulle vi hellere have arvet den franske revolution med frihed, lighed og broderskab - og blod, der flød i stride strømme? Nej velbekomme. Vores lille revolution var venlig - og meget dansk.

DIGTEREN

Vel var den ej, vi fik den fra Tyskland, og der hed det ikke frihed, lighed og broderskab. Der hed det frihed og fædreland.

MONRAD

Hvad galt er der i det? Er fædreland et uartigt ord?

TSCHERNING

Er du ligeglad med friheden?

MONRAD

Og hvorfor skal vi gå? Vi stod faddere til folkestyrets fødsel.

Vi har ret til at være her.

TSCHERNING

Vi skrev grundloven.

MONRAD

Vi deltog i den første demokratiske regering i Danmark.

TSCHERNING

Hvis nogen hører hjemme i et festspil - ...

MONRAD og TSCHERNING

Så er det os!

DIGTEREN

Hvem gider høre om jer og jeres regering? Da I havde været ministre i 14 dage udbød der krig. Slaget ved Bov? Kampen om Treldeskansen? Det er sikkert højaktuelt for dem, der underviser på officersskolen, men hvad tror I det er for dem, der sidder dernede?

TSCHERNING

Hun fornægter treårskrigen!

DIGTEREN

Hvad *handlede* jeres krig om? Slesvig, Holsten og Lauenborg, helstat og arvefølge - det siger dem ingenting.

MONRAD

Så spørg du en sønderjyde.

DIGTEREN

Bevares. Nogen har stadig sår på folkesjælen, al respekt for det. Det hører bare ikke hjemme i mit projekt.

KONGEN

Dit projekt? Det er *min* festforestilling.

TSCHERNING *mistroisk til digteren*

Hvad har *du* planer om?

DIGTEREN

Jeg vil undersøge, om grundloven passer til *min* tid og *min* verden.

TSCHERNING

Selvfølgerig gør den det. Grundloven bygger på universelle principper.

MONRAD

Principper, der gælder i alle demokratiske lande.

DIGTEREN

Gør de det? Hvad med kapitel 1? Der slår I fast, som den naturligste ting i verden, at Danmark er et monarki. Hvad er Frankrig?

KONGEN

Konen *vil* se blod.

DIGTEREN

Vi har en statsreligion. Hvad har Frankrig?

TSCHERNING

Hun fornægter både Gud og kongen.

KONGEN

Det er i hvert fald en for meget.

MONRAD *til digteren*

Nu skal jeg sige dig noget. Dengang var der ingen, der havde lyst til at bringe den slags absurde yderligheder på bane. Det var simpelt hen ikke aktuelt.

TSCHERNING

Slet ikke for os i oppositionen. Når man er udpeget til minister, så kan man ikke se bort fra realiteterne.

DIGTEREN

Fire af jeres slags mod fem konservative?

MONRAD

Målet var at skabe et sandt folkestyre, og det fik vi. Uden at skyde alt det gamle i grus.

DIGTEREN

Et smukt kompromis.

TSCHERNING

Der er ingen grund til at være ironisk. Hvorfor skulle vi styrte kongehuset? I de sidste hundrede år har vi ikke haft konger, der underkuede folket. Vi ...

DAMPE *råber fra kulissen*

Jo, vi har!

Han kommer ind, klædt i laset fangedragt og med lænker om benet.

DAMPE

Rå og brutale var de. *Til kongen:* Blev jeg måske ikke overvåget i årevis af din bedstefar, det svin, og hans hemmelige politi, hvad? Og hvor endte jeg? I spjældet selvfølgelig. *Til de tre:* Prøv ikke at male kongehuset om til et glansbillede. - *Til kongen:* Du kan godt huske, hvad din bedstefar forlangte: jeg skulle dømmes til døden på samme bestialske måde, som alle jeres forgængere har brugt, og som det også klør i dine fingre efter at bruge. Og hvorfor skulle jeg dø? Fordi jeg havde sagt min mening. *Til digteren:* Jeg ville bare have en fri forfatning.

KONGEN

Hør nu her, Dampe ...

DAMPE

Der har vi den igen. 'Hør nu her'. *Vi* skal høre, *vi* skal adlyde, sådan er det for os nede på bunden. Det kommer altid oppefra og ned. Hvem lytter nogen sinde til os, hvad? Andet end din fars hemmelige politi? Bare man åbnede munden, så var de der.

KONGEN

Du slap for dødsdommen.

DAMPE

Og hvad fik jeg i stedet? Tyve år i et usselt fangehul på Christiansø. Tyve år!

TSCHERNING

Lad vær' og brok dig. Du blev dømt efter loven.

DAMPE

Loven om trykkefrihed, ha! Det jeg skrev blev aldrig trykt.

TSCHERNING

Vær du glad for det. Du gik ind for den blodige revolution.

DAMPE

Det passer ikke.

TSCHERNING

Herregud Dampe, de fandt jo papirerne. Skal vi virkelig repetere hele den patetiske historie?

Han knipser med fingrene ud i kulissen.

Du var bange for, at det hemmelige politi skulle finde dine papirer. Derfor havde du dem med, hver gang du gik i byen.

Lakajen kommer ind med et stort franskbrød, som han giver til Tscherning.

Gemt i et udhulet franskbrød.

Tscherning haler et papir ud af franskbrødet og læser højt.

"Kongen er en tåbe. Et dumt kreatur, der holder folket nede med frygt og uret". - Behøver jeg fortsætte?

DAMPE

Hvor har du det der fra?

TSCHERNING

Fra nu af sorterer det hemmelige politi under mig.

DIGTEREN

De siger det er et fremskridt.

Tscherning stikker papiret tilbage og holder brødet op.

TSCHERNING

Det her er svært at løbe fra.

Han giver brødet til lakajen, der går ud med det.

DAMPE

Ja. Det er nemlig sandt hvad der står. Struensee gav os tryk-kefriheden, men kongen tog den fra os. Kongen kvalte den offentlige mening.

Tscherning knipser i fingrene. Lakajen vender straks tilbage for at fjerne Dampe.

KONGEN

Lad dog staklen være i fred.

TSCHERNING *med et servilt buk*

Hvis Deres Majestæt synes.

Med en håndbevægelse sender han lakajen ud igen.

KONGEN *til Dampe*

Vi har jo gjort skaden god igen. - Du kan godt huske mig, ikke? - Jeg besøgte dig.

Dampe vil ikke indrømme det.

Jeg havde en benådning med. - Du fik lov til at flytte til Bornholm. - Til Rønne. - Det er da en sød lille by. - Du fik oven i købet en lille pension.

DAMPE

Skulle det være retfærdighed?

KONGEN

Du får den ikke bedre andre steder.

Dampe snerrer hånligt ad kongen og forlader scenen.

DAMPE *på vejen ud*

Som om man kunne gradbøje retfærdighed.

KONGEN

Utaknemmelige skarn.

DIGTEREN

Det må man sige. Tænk at slippe med tyve år. Gad vidst, hvad et rigtigt oprør ville have kostet?

KONGEN

Der *var* ikke noget oprør. I Frankrig stormede de Bastillen. Her hjemme - ...

Han slår alfaderligt ud med armene, ord er overflødige.

TSCHERNING *til dirigenten*

Maestro!

Orkestret spiller jægerkoret fra Elverhøj ("Herligt, en sommernat").

TSCHERNING og MONRAD *synger*

Hør vores jægerkor
hylder med store ord
kongen med krone og kåbe.
Hvem ønsker kongen død?
Hvem hejser fanen rød?

KONGEN *synger*

Kun ham den sindssyge tåbe.

TSCHERNING og MONRAD *synger*

Ingen har planer som
skammeligt handler om
at monarkiet skal falde.

Tåben er helt til nar.
Sagen er soleklar.
Kongen er elsket af alle.

KONGEN *med Chr. IV-gestus*
Således var det stedse skik i Danmark.

DIGTEREN
Nu stjæler han også Christian den Fjerdes replikker.

KONGEN
Jeg holder meget af Elverhøj.

DIGTEREN
Ja selvfølgelig, det skide stykke er jo en hyldest til enevælden.

KONGEN
Der er ingen grund til at være simpel. Danmarkshistorien er ikke nogen dørmåtte. - Du slipper ikke for 1848.

DIGTEREN
Treårskrigen, med fodnoter og gangstativ.

KONGEN
Det kunne du godt trænge til. Du har slet ikke forstået de virkninger, den havde på den danske folkekarakter. Men det er nu ikke det, vi skal tale om. Der foregik andre ting i 48. Den grundlovgivende forsamling begyndte at arbejde.

DIGTEREN
Skal vi også have den på scenen? Så er vi oppe på et par hundrede mennesker. Det er flere end der er med i Elverhøj. Hurrah! Vi overgår Heiberg.

KONGEN
Vrøvl. Vi skal se på de universelle principper, lille digter. Jeg har inviteret en gæst.

Montesquieu kommer ind, klædt så man ikke er i tvivl om, at han tilhører stenrig fransk højadel fra 1750'erne.

Velkommen hr. Montesquieu.

MONTESQUIEU
Deres Majestæt! - Det er mig en glæde at besøge et nordisk land. Som De ved har jeg forsket en del i folkeslagene meget forskellige karakter og set hvordan den forandres i takt med

at klimaet skifter - fra de varmere lande i syd til de kølige riger i nord. Fra det brusende blod under sydens blændende sol til den indædte kamp mod en hård og genstridig natur martret af mørke og evigt gråvejr.

KONGEN

Vi har hørt om det ja.

MONTESQUIEU

Men kampen mod kulden har givet det danske folk en ekstra belønning. Folket har udviklet evnen til selv at tage hånd om sin skæbne og skabe et samfund med trang til selvstændighed, stolthed og frihed.

KONGEN *belærende til digteren*

Montesquieus klimalære.

DIGTEREN

Jeg bøjer mig beundrende i støvet for baronens belæring - men hvad fanden har den at gøre med min forestilling?

KONGEN

Den har noget at gøre med grundloven, lille ven. Nu kommer det!

MONTESQUIEU

Et samfund, der bygger på frihed, må hele tiden være på vagt. Farerne lurar, for friheden frister den frække slyngel, der ikke har samfundets helhed for øje, men udelukkende lurar efter at finde de fordele, han kan beholde helt for sig selv. Det kræver en hårfin balance, hvis ikke en sådan samvittighedsløs, egoistisk bandit skal overtage magten og ...

Han stopper og ser skeptisk på den hovedrystende digter.

KONGEN *forventningsfuldt*

Det kommer nu: tredelingen.

MONTESQUIEU

Sig mig engang -

KONGEN

Ja?

MONTESQUIEU

Hører hun i det hele taget efter?

KONGEN

Det ser ikke sådan ud. - Måske kunne De *vis*e det på en eller

anden måde? - Jeg mener: uden så mange ord?

MONTESQUIEU

Det er åbenbart nødvendigt. Jeg glemte, at det ikke er så forfærdelig længe siden, at man var huleboere her til lands.

Til Monrad: Må jeg bede om Deres hjælp?

Han hjælper med galante fagter Monrad af med hat og frakke og hænger begge dele på stumtjeneren. Hun virker nu meget feminin. Til Digteren:

Lille skat, dette er en løve, en farlig løve.

DIGTEREN

Nu må I altså holde op.

KONGEN

Ti stille.

Løven knurrer ildevarslende og stirrer sultent på digteren. Montesquieu tager Tschernings hat og frakke af. Imens gør løven rovdyragtige bevægelser rundt om digteren.

MONTESQUIEU

Dette er en tiger. En farlig tiger.

Tscherning knurrer og gebærder sig på tilsvarende måde. Til digteren:

Og hvad er du så? - Et lille uskyldigt lam langt væk fra mor. Hvad tror du, der sker?

De to rovdyr sniger sig ind på digteren fra hver sin side. Et par meter fra hende gør de holdt, bøjer ned i knæene for at springe på hende.

KONGEN

Åh nej!

MONTESQUIEU

Sit!

Dyrene opgiver at springe på digteren, men stirrer stadig sultent på hende.

Hvis alle skal have del i friheden, så må vi finde på noget.

KONGEN

Der må være regler.

MONTESQUIEU

Netop. Er der nogen forslag til paragraf et?

LØVEN *med fingeren oppe*

Man må godt æde hinanden.

KONGEN

Nej, fy!

LØVEN

Små lam smager godt.

KONGEN

Vi kan ikke have det.

LØVEN

Hvorfor ikke?

MONTESQUIEU

Tænk dig om. Når du bliver gammel og affældig, så er det måske din tur til at blive ædt.

LØVEN *om digteren*

Da ikke af hende.

MONTESQUIEU

Nej. Ikke af hende.

LØVEN

Hvem så?

Løven skeler til tigreren, det går op for den, at der er noget, den ikke har tænkt på.

Så har jeg et andet forslag. Paragraf et: *Jeg* må ikke blive ædt.

MONTESQUIEU

Det var bedre. Det er i hvert fald i *din* personlige interesse. - *Om tigreren:* Men hvad så med ham? Han har den samme interesse.

LØVEN

At jeg ikke bliver ædt?

TIGEREN

Idiot.

MONTESQUIEU

Hans interesse er selvfølgelig, at *han* ikke bliver ædt.

LØVEN

Og hvad så?

MONTESQUIEU

Den er lige så vital som din.

LØVEN

Det kan jeg ikke tage mig af.

MONTESQUIEU

Det kan du blive nødt til. Hvad tror du en paragraf er værd, hvis den kun gælder for dig?

LØVEN

Det ved jeg ikke. Hvad tror du?

MONTESQUIEU

Jeg tror ikke de andre vil overholde den.

LØVEN

Mener du, at de vil æde mig?

MONTESQUIEU

Dyr er lige så primitive som mennesker.

LØVEN

Paragraffen skal altså også gælde for ham? (*Tigeren*).

MONTESQUIEU

Ja. - (*Om Digteren:*) Og hende.

LØVEN og TIGEREN

Hende?!?

MONTESQUIEU

En grundlov skal gælde for alle. *Til Tigeren:* Så hvordan er paragraffen nødt til at lyde?

TIGEREN

Man må ikke æde hinanden?

LØVEN *til Montesquieu*

Du med dine paragraffer. Du er bare så dum. Jeg æder hende sgu alligevel.

TIGEREN

Gør du det? - *Til Montesquieu:* Hvordan kan han det?

MONTESQUIEU

Jamen det kan han heller ikke. Når man har erstattet junglelo-

ven med en grundlov, så må den overholdes, sådan som jeg skrev i mit skelsættende værk 'Lovenes Ånd'.

KONGEN *imponeret*

Samfulde 30 bind!

MONTESQUIEU

31!

LØVEN *snerrer hånligt ad Montesquieu*

Jeg gør som jeg vil.

TIGEREN *til Montesquieu*

Der er vist noget der, du ikke har tænkt på.

MONTESQUIEU

Jo vist har jeg tænkt. Den, der ikke overholder paragrafferne må selvfølgelig straffes.

TIGEREN

Skal han så have smæk?

LØVEN *til Tigeren*

Det kan du lige prøve på. Først laver du en paragraf der passer i dit kram, og når jeg så er skideligeglad, så tror du du kan få lov at æde mig. Den går ikke!

MONTESQUIEU

Du har ret, det er helt imod de universelle principper. Den, der laver loven, skal ikke også dømme. Du skal for en dommer, der er helt uafhængig af lovgiverne.

Montesquieu skifter kropssprog til værdig og uafhængig dommer. Til Løven:

Hvis du nu virkelig havde ædt hende, hvad ville du så sige til dit forsvar?

LØVEN

At jeg var sulten, selvfølgelig.

MONTESQUIEU

Den undskyldning står ikke i grundloven.

LØVEN

Hvad så med at hun er lille, og jeg er stor?

Montesquieu ryster på hovedet.

Det er sgu da indlysende.

MONTESQUIEU

I er lige for loven.

LØVEN

Den lov er godt dum.

MONTESQUIEU

Lovgiveren er valgt af folket.

LØVEN

Jeg vidste det. Det er én stor sammensværgelse. I to har taget magten. Han laver reglerne og du skal give mig smæk.

MONTESQUIEU

Overhovedet ikke. Magten er delt i tre. *Peger på Tigeren.*
Lovene laves af dem, der er valgt til at lovgive. Den uafhængige domstol dømmer. Men det er ikke mig, der udøver magten. *Peger på kongen.*

KONGEN *med stor selvfølelse*

Det gør mine ministre, når jeg har skrevet under.

MONTESQUIEU

Monarkiet fungerer i fuldendt balance med demokratiet.

KONGEN

Det var ikke revolutionen, vi fik fra Frankrig, lille digter, det var tredelingen af magten. Forstår du det?

DIGTEREN

Fuldstændig. Det er ren Elverhøj.

KONGEN

Merci, Montesquieu. - Maestro!

Orkestret spiller romancen fra 2. akt af Elverhøj ("Nu løvsalen skygger").

KONGEN *synger*

Den tredelte magtbalance sikrer lov og ret.

MONTESQUIEU *synger*

Hans grundlov forhindrer at du bliver ædt.

MONRAD og TSCHERNING *synger*

Hans grundlov forhindrer at du bliver ædt.

KONGEN *synger*

Med grundloven styrer vi vort danske fædreland.

MONTESQUIEU *synger*
For loven er både retfærdig og sand.

MONRAD og TSCHERNING *synger*
Med den kan vi styre vort fædreland.

Dampe kommer ind.

DAMPE
Vel kan I ej. Det er noget, I tror.

MONRAD
Læs dog grundloven, mand. De fem første kapitler handler om, hvordan landet skal regeres. Din drøm er gået i opfyldelse. De folkevalgte har magten, det er os, der styrer udviklingen.

DAMPE
I styrer ikke noget som helst.

MONRAD
Gamle nar. Der er intet over Rigsdagen. Intet ved siden af.

DAMPE
Ha!

MONRAD
Og vi er valgt af folket. Du har selv fået stemmeret.

DAMPE
Det skal fedt hjælpe.

TSCHERNING
Fornægter du nu også den hellige valgret?

MONRAD
Du må da tro på demokratiet, Dampe? På fællesskabet?

DAMPE *peger på Montesquieu*
Er det fællesskabet, der sørger for at han kan gå i silkeskjorte?

TSCHERNING
Hvad fanden mener du?

MONTESQUIEU
Ja det må jeg nok sige.

DAMPE
Er det stemmeretten?

MONTESQUIEU *til kongen*
Skal jeg lade mig det byde?

TSCHERNING
Det må De meget undskylde, hr. baron.

KONGEN
Hans sjæl er formørket.

MONTESQUIEU
Jatak. Den slags kan man ikke undskylde med klimaet.
Adieu, de herrer.

Han går.

KONGEN
Jamen hr. baron ... -

MONRAD *til Dampe*
Din idiot!

DAMPE
I klarer aldrig den gamle Adam.

TSCHERNING
Hvad??

DAMPE
Gud troede han skabte os i sit eget kærlige billede. Det gjorde han ikke. Djævelen stod bag ham og stak en finger i os. Begærligheden brænder i jer.

TSCHERNING *til Monrad, stiller diagnosen*
Flækket franskbrød.

DAMPE
Den sniger sig uden om grundloven.

TSCHERNING
Du er et tågehorn, Dampe.

DAMPE
Hvor er paragrafferne om den?

TSCHERNING
Vi gider ikke høre på dig. Du har fået både stemmeret og demokrati, hvad vil du mere?

DAMPE
Griskheden skider på grundloven.

Tscherning kalder lakajen ind med en håndbevægelse.

DAMPE

Og omvendt.

MONRAD

Så er det nok, Dampe. Du glemmer fuldstændig, hvad du er: en fodnote i Danmarkshistorien. En lillebitte fodnote i det store kapitel, hvor vi har hovedrollen.

DAMPE

Velbekomme.

TSCHERNING *til lakajen*

I kan godt dampe af.

Lakajen haler af med Dampe.

DAMPE *på vejen ud*

Den fornægter fællesskabet.

MONRAD

Hvad for en den?

TSCHERNING *råber efter Dampe*

Du er jo blind, mand, stærebblind. Gør os den tjeneste at blive hjemme i Rønne. *Til de andre:* Manden er bindegal.

KONGEN

Det kan enhver se. På den anden side -

TSCHERNING

Hvabehar?

KONGEN

Blind stær kan vel også finde et korn.

MONRAD

Hvad mener De?

KONGEN

Jeg mener, at Dampe sådan set godt kan have ret i, at stemmeretten er et noget overvurderet gode.

TSCHERNING

Jaså?

KONGEN

For eksempel kunne man godt have sine tvivl om hvorvidt

den burde gælde for alle.

MONRAD

Kunne man det?

KONGEN

Der var faktisk mange, der syntes det var en dårlig idé.

TSCHERNING

Jeg kender en af dem.

KONGEN

Nå gør De det? Jeg holdt ellers min kæft. Det gjorde oldermændene derimod ikke. Ingen stemmeret til almuen. Man kan ikke overlade statens anliggender til de lavere klasser, sagde de.

MONRAD

De vandt ikke, da vi stemte om det.

KONGEN

Derfor kunne de jo godt have ret. Jeg mener: argumentet om almuens åndelige standpunkt - ikke sandt? Det har da en del for sig, især på landet. Hvad sagde ikke godsejerne og de jyske proprietærer: De simple klasser tænker kun på deres egne små sager, ikke på den store helhed og landets udvikling, den fatter de intet af.

MONRAD

Det er nok muligt, men det vil de lære.

KONGEN

Vil de det? Jeg tvivler. Men det må du kunne svare på, lille digter. I har haft 150 år til at lære det. Hvordan er det i dag? Trækkes I stadig med en almue, der er så fattig i ånden, at den kun interesserer sig for det, der ligger lige for? En simpel klasse, der ikke fatter de store sammenhænge, men bavler løs om det første det bedste, der irriterer dem?

Digteren svarer ikke.

Og bagefter misbruger deres stemmeret til at vælge folk af deres egen slags ind på Christiansborg? Kender I det?

Digteren svarer stadig ikke. Kongen smiler tilfreds.

I min tid frygtede vi, at der kunne være tale om så mange, at de ville skræmme resten af Rigsdagen. Man talte om almuens tyranni og var bange for at det kunne føre til handlingslamelse.

TSCHERNING

Men hvem var det, der forsvarede den almindelige valgret?
Det var Grundtvig. En af de få fra den grundlovgivende
forsamling, som folket stadig husker.

Dampe kommer ind igen fra den modsatte side.

DAMPE

Hvordan kan I stå der og prale af den hellige almindelige
valgret? I holdt den halve verden udenfor?

TSCHERNING

Er du nu der igen?

MONRAD

Den halve verden? Hvad mener du?

DAMPE

Oven i købet den bedste halvdel.

MONRAD

Vi holder ikke nogen udenfor - andet end tjenestefolk og dem
under fattigvæsenet.

DAMPE

Hvor er så kvinderne?

MONRAD OG TSCHERNING

Kvinderne?!?!

MONRAD

Mener du kvinderne skulle have valgret?

Tscherning knipser ud i kulissen til lakajen.

DAMPE

Hvorfor ikke?

TSCHERNING

Kvinden hører hjemme under manden.

KONGEN

Der er hun vel anbragt.

DAMPE

Sagde Grundtvig også det?

Lakajen kommer ind.

TSCHERNING

Kvindens plads er i køkkenet. Derudover er det hendes fornemste opgave at opdrage mandens børn.

MONRAD

Og tie og lytte, når han taler.

TSCHERNING

Det står skrevet.

MONRAD

Hendes hjerne er nemlig mindre end mandens.

TSCHERNING

Det er videnskabeligt bevist.

DAMPE

Har landet da ikke brug for det, *hun* kan?

På et tegn fra Tscherning tager lakajen fat i Dampe og begynder at slæbe ham ud.

MONRAD

Som det blev sagt i den grundlovgivende Rigsdag: ...

Dampe afbryder ham på vejen ud
Følsomheden? Omsorgen? Ansvarligheden?

Dampe og lakajen ud.

MONRAD

Vi skal vælge rigets bedste mænd til at regere landet. Fremragende personligheder med kultur, intelligens og store visioner.

KONGEN

Maestro!

Orkestret spiller romancen fra Elverhøj "Elverkongens brud", ("Jeg gik mig i lunden").

TSCHERNING og MONRAD *synger*
Hvorfor skulle kvinder dog ha' valget li'som mænd?
Betänk hvor den slags påfund ku' føre os hen?
Den store politik ku' ende i det lille barnekammer.

At kvindens værdier skulle styre vores land
den tanke den går langt over vores forstand.
Det ville kaste hele verden ud i uansvarlig jammer.

KONGEN *til digteren*

Du svarede ikke på mit spørgsmål. Har I også en almue, der med deres snæversyn og uvidenhed kan blive en trussel for demokratiet?

TSCHERNING

Kæreste venner, det spørgsmål blev aldrig aktuelt. Frygten for almuens tyranni var helt ubegrundet. Nøjagtig som den anden frygt.

KONGEN

Hvad tænker De på?

TSCHERNING

Gårdejer Larsen.

MONRAD

Åh herregud.

TSCHERNING

Undervurder ham ikke. Han fik stort bifald, da han talte om, hvor farlige de fattige folkemasser er. Får de magt til at råde over landets formue, så betyder det udplyndring. At give almuen stemmeret vil føre til det rene anarki. Ja, værre endnu, den skinbarlige kommunisme.

KONGEN

Det smitsomme spøgelse, der vandrer i Europa!

MONRAD

Men de tog fejl. Som direktør Drewsen sagde: Vi må tro på folket. Det gjorde vi. Og hvad valgte folket?

Orkestret spiller romancen igen. ("Jeg gik mig i lunden").

MONRAD og TSCHERNING *synger*

De valgte naturligvis den gyldne middelvej
for ingen ville ud på den røde galej.
I Danmark undgik proletarerne at blive ramt af smitten.

Det skyldes at danskeren er mild og vennsæl
den fredelige vej ligger dybt i vor sjæl.
I Danmark mødes folket altid så fordrageligt på midten.

Digteren ryster på hovedet og vil forlade scenen.

KONGEN

Hvor skal du hen?

DIGTEREN

Jeg orker ikke mere, scenen er Deres, værsgo.

KONGEN

Du bliver her.

DIGTEREN

Hvorfor? Jeg kommer jo aldrig til orde.

KONGEN

Hvor er du dog utaknemmelig. Vi gør alt for at hjælpe dig. Men du obstruerer bare.

DIGTEREN

Gør jeg det?

KONGEN

Er det måske ikke dig, der sørger for at Dampe hele tiden kommer rendende? Vi har luret dig. Men det skal Danmarks-historien ikke lide under. I har godt af at få den repeteret. Grundloven handlede ikke kun om magtens tredeling, men også om mange andre sager. Landets forsvar for eksempel. Folket skulle være med til at udøve magten. De fik almindelig værnepligt.

Kongen giver tegn til orkestret, der begynder at spille "Dengang jeg drog af sted".

DIGTEREN *afbryder efter to takter*

Ja tak!

KONGEN

Det blev vedtaget enstemmigt.

Han sætter orkestret i gang igen, det spiller de næste to takter.

DIGTEREN *afbryder orkestret*

Vel gjorde det ej.

KONGEN

Det gjorde det vel nok. Dengang var der fædrelandskærlighed til. Ægte fædrelandskærlighed. Vi fik en stående hær.

DIGTEREN

Hvis vi endelig skal repetere historien, skal vi så ikke holde os til sandheden. Der var en, der stemte imod.

KONGEN

Såh.

DIGTEREN

Grundtvig. Han sagde, at der kun er to grunde til at ønske sig en hær. Enten skal den misbruges til fordærlige krige i udlandet, eller også skal den benyttes til at undertrykke folket.

KONGEN

Grundtvig var altså ikke ekspert i militærvæsen.

DIGTEREN

Til gengæld vidste han noget om undertrykkelse. I forbød hans salmer og tvang ham fra hans embede, ikke sandt? Og kom så ikke og sig, at den mand ikke elskede sit fædreland. Han skrev *sin* fædrelandssang længe inden vi fik det yndige land. - Maestro!

Orkestret når at spille to takter af "Langt højere bjerge", så afbryder kongen.

KONGEN

Det er ikke nogen fædrelandssang.

DIGTEREN

Folket sang den. De synger den endnu.

KONGEN

Det bliver den ikke en fædrelandssang af.

DIGTEREN

Nej, for hvordan laver sådan nogle som jer en fædrelandssang? I bad officersforeningen udskrive en konkurrence. De valgte en fladpandet tekst, som folket holdt sig for gode til at synge. I skulle have valgt den der, men jeg ved godt, hvorfor I ikke gjorde det.

KONGEN

Nå ved du det.

DIGTEREN *synger*

Når få har for meget og færre for ...

KONGEN *afbryder*

Og så vil du påstå, du ikke er i ledtog med Dampe?

DIGTEREN

Jamen det er jeg da. Jeg tjener også djævelen og alle hans onde gerninger. Held og lykke med festspillet, Deres Majestæt.

Digteren vender sig for at gå ud, men bliver stoppet

af lakajen. Digteren vil gå udenom, men lakajen holder hende fast.

DIGTEREN

Slip mig!

Digteren forsøger at gøre sig fri, men kan ikke. Til kongen:

Hvad skal det her betyde? Skal jeg sendes til Christiansø?

TSCHERNING

Det er et eksperiment, min ven.

På et vink fra Tscherning vrider lakajen armen om på digteren.

DIGTEREN

Av for satan!

TSCHERNING

Er det noget at pive over? I otte lande ud af ti er det der hverdagskost.

Digteren vil sige noget, men lakajen giver armen et vrid til.

Vær du glad for at du slipper for noget, der er meget værre.

På et vink fra Kongen giver lakajen slip.

DIGTEREN

Hvad skulle det gøre godt for?

KONGEN

Det var en lille spøg til ære for grundloven.

DIGTEREN

En spøg?

KONGEN

For at minde dig om dine borgerlige rettigheder. Skal jeg citere? Din personlige frihed er ukrænkelig. Du har ret til at offentliggøre dine tanker. Censur kan aldrig genindføres. Bliver du anholdt, skal du stilles for en dommer inden 24 timer. Er du syg og gammel, så forsørger staten dig. Skal jeg fortsætte?

DIGTEREN

Nejtak, vi kan det udenad.

KONGEN

Men skønner I på det?

DIGTEREN

Hver dag.

KONGEN

Så vis det.

MONRAD

Ja, lad os se lidt taknemmelighed.

KONGEN

Det er på høje tid.

DIGTEREN

En hyldestsang til grundloven?

TSCHERNING

Det ville da være en begyndelse.

KONGEN

Sådan en er der aldrig skrevet. Det kunne være dit bidrag. Er du ikke digter?

DIGTEREN

Jo. Og jeg løber ikke fra mit ansvar.

KONGEN

Så syng, lille ven. Syng.

Dampe kommer ind.

DAMPE *til Digteren*

Det gør du ikke!

TSCHERNING

Er det nu dig igen?

DAMPE *til kongen*

Man kan ikke lave jura om til poesi.

KONGEN

Gud fri mig vel. Han tror grundloven er jura.

DAMPE

Poesi kan fortolkes. Det kan jura ikke.

TSCHERNING

Selvfølgelig kan grundloven ikke fortolkes, paragrafferne er

lysende klare.

KONGEN

Forstår du slet ikke, at grundloven ikke er nogen almindelig lov? Grundloven er noget ganske særligt. Hvis du læser mellem linierne - ...

DAMPE

Hvad sagde jeg! Den er fuld af huller.

KONGEN

Vel er den ej!

DAMPE

Store smuthuller.

KONGEN

Vås!

DAMPE

Smuthuller for de smarte og rige.

KONGEN

Hør nu her... - Vel er jeg ikke Cæsar og disse brædder ikke Rubicon, men den grundlov, jeg underskrev, den har ingen smuthuller, og den er så sandelig også mere end paragraffer og kolde ord. Den er ånd og kultur. Den er folkestyrets sjæl.

DAMPE

Sagde De sjæl?

KONGEN

Ja!

DAMPE

De mener varm luft?

KONGEN

Forstår du overhovedet ingenting? - Grundloven er indbegrebet af - ...

DAMPE

Af hvad?

KONGEN *til lakajen*

Forklar ham, hvad jeg mener.

LAKAJEN

Aner det ikke.

KONGEN

Montesquieu! Montesquieu!

Digteren ryster igen opgivende på hovedet og vil gå ud, men lakajen stiller sig i vejen. Montesquieu kommer ind.

MONTESQUIEU

Jeg hører man ønsker min assistance.

KONGEN *om Dampe*

Det er dosmeren der, hr. Baron. Han tror grundloven er gemmen jura.

MONTESQUIEU

Hvad sagde jeg: Huleboere. Det må være hårdt at have undersætter med en så monumental uvidenhed. - *Til Digteren og Dampe*: Kære venner, grundloven er endnu mere end jura og sjæl, den er resultatet af en drøm - en lang europæisk drøm, der begyndte i den oplysningstid, som jeg lagde grunden til - en epoke i Europas historie, som de herrer - (*Monrad og Tscherning*) står i dyb gæld til. Oplysningstiden - der adskiller sig fra din (*Digterens*) informationsalder ved at det var kvaliteten af oplysningen, der var vigtig, ikke den uoverskuelige mængde - den var som en solopgang for europæisk ånds- og kulturliv - stråleglansen nåede så langt som til jeres formørkede hovedstad. Jeg kunne nævne snesevis af helt nye tanker, men lad mig nøjes med en, som også I huleboere fik glæde af: ideen om at alle mennesker er skabt lige og har umistelige rettigheder såsom retten til frihed og ejendom og retten til at gøre modstand mod undertrykkelse.

KONGEN

Der kan du selv høre, Dampe.

MONTESQUIEU

Endnu vigtigere var det, at disse tanker førte til handling. Jeg kan nævne, at den amerikanske ambassadør i Paris læste mine bøger, og da han vendte hjem til Philadelphia, var han den der skrev uafhængighedserklæringen - om retten til liv og frihed og personlig lykke, en ret der sikres ved at de, der skal regere, får magten betroet af dem, der skal regeres.

KONGEN *til Dampe*

Netop. Grundlaget for al statsmagt ligger hos folket.

MONTESQUIEU

Og når som helst en regeringsform bliver ødelæggende for folket, da er det folkets ret at forandre den og organisere magten på en ny måde.

DAMPE

Hvad for en måde?

MONTESQUIEU

En måde, der efter folkets opfattelse bringer dem sikkerhed og retfærdighed.

DAMPE

Kunne vi få det en gang til?

MONTESQUIEU

En gang til?

DAMPE

Ja tak.

MONTESQUIEU

Var det alligevel for svært? - Lidt for mange vanskelige ord?

DAMPE

Jeg trænger bare til at høre det én gang til.

MONTESQUIEU

Når som helst en regeringsform bliver ødelæggende for folket, da er det folkets ret at forandre den og organisere magten på en ny måde, der efter folkets opfattelse bringer dem sikkerhed og retfærdighed.

DAMPE

Det skal jeg huske. Jeg takker ydmygt.

MONTESQUIEU

Velbekomme. Du forstår sikkert, at det er alle disse tanker og ideer, der ligger bag jeres grundlov. Paragrafferne - ...

DIGTEREN

De skal bruges til at styre landet.

MONTESQUIEU

Det er netop hvad de skal.

MONRAD *til kongen*

Jeg tror virkelig, de har forstået det begge to.

KONGEN

Glimrende. *Til digteren*: Så kan vi måske langt om længe få den hyldestsang?

DIGTEREN

Nu?

KONGEN

Det er på høje tid. Hvad mere er der at sige? - Hvis du ikke vil, så vil vi. Maestro!

Orkestret spiller romancen "Jeg lagde mit hoved til Elverhøj".

MONRAD og TSCHERNING *synger*

Med grundloven brød vi de snærende bånd.
Det er slut med at la' sig diktere.
Han underskrev loven med kongelig hånd
og overlod til os at regere.

MONTESQUIEU *synger*

Helt efter lovenes ånd.

MONRAD og TSCHERNING *synger*

Med grundloven fik vi den ønskede magt
så fra nu af skal folket regere.
Den bygger på det som baronen har sagt.

KONGEN *synger*

Jeg undgår derfor at abdicere.

MONRAD, TSCHERNING og KONGEN *synger*

Vi indgår en hjertelig pagt.

KONGEN *talt, til digteren*

Det var de to første vers, nu kan du digte de næste.

DAMPE

Ikke på den melodi.

KONGEN

Ti stille. *Til digteren*: Lovede du ikke at leve op til dit ansvar? - Ordet er dit.

Han nynnere den første strofe for at sætte digteren i gang.

DIGTEREN

Hvis jeg lige må spørge (*Montesquieu*) om noget først?

KONGEN

Nu igen?

MONTESQUIEU

Jeg svarer gerne på alt.

KONGEN

Hvis det ikke kan være andet.

DIGTEREN *til Montesquieu*

De fortalte os om Jefferson, der skrev uafhængighedserklæringen. Som bekendt var han også med til at udforme den amerikanske forfatning. Inspireret af Dem valgte han at lade kongressen bestå af to kamre, repræsentanternes hus og senatet. Kan De huske, hvad De skriver om fordelene ved at have *to* kamre?

MONTESQUIEU

Hvorfor skal vi tale om det?

DAMPE

Fordi det er interessant.

DIGTEREN

Vi nøjes med ét.

MONTESQUIEU

Hans (*kongens*) grundlov var bedre. Den opererede med to. Folketing og landsting.

DIGTEREN

Et er ikke godt nok?

MONTESQUIEU

Spørgsmålet er, om det er klogt.

DAMPE

Hvorfor skulle det ikke være det?

MONTESQUIEU

Når jeg foretrækker to, så er det efter nøje overvejelse. Kendsgerningen er jo, at menneskenes evner fra naturens hånd er ulige fordelt. Et lands befolkning vil altid bestå af en åndsaristokratisk elite på den ene side, og på den anden side et stort flertal, hvis begavelse spænder fra det jævne til det ynkelige. For at sikre at det begavede mindretal ikke domineres af det småt begavede flertal, eller ligefrem terroriseres, så må de have hver sit kammer.

DAMPE *ironisk*

Naturligvis.

MONTESQUIEU

Det er meget muligt, du ikke bryder dig om begrebet åndsaristokrati - det kunne jeg godt forestille mig - men det forholder

sig nu altså én gang sådan, at folkets evner ikke er demokratisk fordelt. Derfor er det vigtigt - for landets skyld - og for det middelmådige flertals egen skyld - at de intellektuelt overlegne har et fast greb om roret.

DAMPE

Ånd er magt?

MONTESQUIEU

Ja.

DIGTEREN

Så skal de heller ikke vælges af folket, vel?

MONTESQUIEU

Det ville være ret ulogisk. Folket ville jo bare stemme på deres egne, og så er vi lige vidt.

DAMPE

Pladserne går i arv, ikke sandt?

MONTESQUIEU

Det kan de gøre, men ikke nødvendigvis.

DAMPE

Hovedsagen er, at der ikke stemmes om dem?

TSCHERNING

Dampe, vi er træt af dig.

KONGEN

Meget træt.

DIGTEREN *til Montesquieu*

Jeg synes ikke, det lyder særlig demokratisk. Hvad synes *De*?

KONGEN

Nu må I holde op. Montesquieu kan ikke svare på alt.

DAMPE

Det sagde han han ville.

MONTESQUIEU

Naturligvis skal den lille frøken have svar. Hun tager nemlig fejl. Den styreform, et folk vælger, må bygge på virkeligheden og ikke på en teoretisk vrangforestilling om lighed, ellers er den ikke holdbar. Alle skal naturligvis have lige ret og lige muligheder, men det betyder jo ikke at alle er lige velegnede til at styre landet. Man må se uligheden i øjnene og

skabe balance mellem de to grupper, og det gør man kun ved at give åndsaristokratiet den indflydelse, der tilkommer dem.

KONGEN

Det må enhver kunne forstå.

Dampe rækker fingeren i vejret.

Selv Dampe.

DAMPE

Hr. Baron?

MONTESQUIEU

Vil du have det gentaget?

DAMPE

Slet ikke, jeg vil bare være sikker på, at når De siger åndsaristokratiet, så mener De adelen.

MONTESQUIEU

Ikke som princip.

DAMPE

Men i praksis?

Montesquieu trækker på skuldrene.

Det forklarer jo sagen.

TSCHERNING

Dampe!

MONTESQUIEU

Jeg ved godt, hvad du tænker på, men sådan forholder det sig aldeles ikke. Adelen vil altid være et bolværk for frihed og ret.

DAMPE

De mener *imod*?

MONTESQUIEU

Fornuften siger *for*.

DAMPE

Og mine erfaringer siger *imod*. Adelen tænker kun på sin egen frihed.

MONTESQUIEU

Det passer ganske enkelt ikke.

DAMPE

I er lykkelige over ikke at skulle stå til regnskab over for vælgerne.

MONTESQUIEU

Det er heller ikke sandt. Det kunne det måske være *før* i tiden i *nogle* lande, men jeg kan ikke se det er noget problem i dag - slet ikke for jer i Danmark. I har ingen adel tilbage, vel?

DAMPE

Ok jo. De har bare lagt bort titlerne.

TSCHERNING

Du er syg i hovedet, Dampe. Kender du ikke § 78? - Der står højt og tydeligt at adelens særrettigheder er afskaffet. Den smule adel vi har arver ikke nogen pladser. Du har ikke noget at brokke dig over. Om det så er din bedre halvdel, så har hun fået stemmeret.

KONGEN

Kort sagt: Min grundlov er fortræffelig ...

DAMPE

Ha!

TSCHERNING

Den forhindrer os i hvert fald i at sende dig tilbage til Christiansø, selv om vi gerne ville. Giv igen på den.

MONRAD

Nej altså, nu må det her høre op. Hvad skal vi med den her diskussion?

DIGTEREN

Den gøder jorden.

MONRAD

Hvad gør den?

DIGTEREN

Den gøder jorden.

MONRAD

For hvad?

DIGTEREN

Vent og se.

MONRAD

Nonsens. Grundloven er fortræffelig, og hvis du ikke vil være med til at hylde den, så gider vi ikke spille mere tid på dig.
Til lakajen: Dæk du bare op til festlighederne.

Lakajen bukker og går ud. Til Montesquieu med en inviterende håndbevægelse:

Der er champagne fra Deres fædreland, hr. baron.

KONGEN

Vagtelæg og trøfler.

MONTESQUIEU

Merci beaucoup.

DAMPE

Mums, mums.

MONRAD

Jer to er vi færdige med.

DAMPE

Hvad?

KONGEN

Maestro! Festen kan begynde.

Orkestret spiller de første otte takter af romancen "Nu lider dagen så jævnt og trindt" fra Elverhøj. Kongen, Monrad, Tscherning og Montesquieu tager nogle kokette dansetrin til disse takter, hvorefter kongen synger videre.

KONGEN *synger*

Bægeret blinker.

MONRAD og TSCHERNING *synger*

Jer to dumme sinker
vil ingen af os spille tid og kræfter på.

KONGEN *synger*

I hverken kan eller vil forstå.

MONRAD og TSCHERNING *synger*

Tak for i dag, nu kan I værsgo gå.

Kongen, Montesquieu, Tscherning og Monrad begynder at gå ud. Dampe vil følge efter, men Monrad

stopper ham og peger den anden vej. De andre stopper og ser på.

DAMPE

Skal vi ikke med til festen?

MONRAD

Lille ven, vi fester for grundloven.

DAMPE

Ja?

MONRAD

Du har ikke den fjerneste respekt for grundloven. Hvorfor skulle du så være med til at fejre den?

DAMPE

Fordi du siger det er folkets.

MONRAD

Det *er* folkets. Hele folkets. Og de, der har forstået, hvad den betyder, de fester for den hvert eneste år. De få, der er negative, de skal ikke ødelægge festen for os andre.

MONRAD og TSCHERNING *synger (samme melodi)*
Hjerterne banker.
Alle vores tanker
må handle om det, hvori folket skal ta' del.
Glæden vi føler er fuld og hel.
Loven er hele folkets kronjuvel.

Monrad, kongen, Tscherning og Montesquieu går ud. De gentager eventuelt sangen på vej ud.

DIGTEREN

Det var så det.

DAMPE

Hvad mener du?

DIGTEREN *opgivende*

At det var det.

Fra kulissen hører man lyden af champagnepropper, der springer.

De er allerede i gang med champagnen.

Orkestret går ud.

Forestillingen er forbi.

DAMPE

Det kan jeg ikke tro. - Var der ikke noget, *du* ville sige?

Digteren trækker på skuldrene.

Fik du sagt det?

DIGTEREN

Nu er det for sent.

DAMPE

Sikke noget sludder. Det vi så var kun førsteakten. - Nu skal jeg sige dig noget. Jeg har siddet det halve af mit liv i et fangehul på Christiansø. Skal det andet halve liv også være spildt? Fandeme nej. Nu går du og jeg et kvarter i tænkeboks, og så får de andenakten.

Digteren ser skeptisk ud.

DAMPE

Sagde du ikke selv, at jorden var gødet?

*Dampe haler digteren ud til den anden side.
Slut på første akt.*

2. AKT

Stumtjeneren er borte, men de to buketter er der stadig. Der er et bord i baggrunden med en dug, der når til gulvet. Bordet er dækket med flasker, glas og små lækkerier. Kongen, Montesquieu, Tscherning og Monrad står med glas i hænderne. Tscherning holder også en flaske i hånden. Kongens glas er tomt.

TSCHERNING

Må jeg skænke igen?

KONGEN

Endelig.

Tscherning skænker og skænker derefter til Monrad.

Sådan en møkke! Og så fra nutiden, hvad bilder hun sig ind?

MONTESQUIEU

Hvorfor ærgre sig? Det er altid de uvidende, der råber højt.

KONGEN

Sandt nok. - Jeg er nu sur alligevel. Hun påstod, jeg var imod grundloven. Det passer ikke. Jeg skrev jo under. *Til de andre:* Ikke sandt?

TSCHERNING *med et servilt buk*

Jo vist.

Kongen ser på Monrad og venter på, at han også bukker.

KONGEN

Ikke sandt, Monrad? Jeg skrev under?

MONRAD *bukker*

Naturligvis, Deres Majestæt.

Kongen løfter sit glas, men fortryder.

KONGEN

Jeg havde ikke noget imod folkestyret. Allerede mens jeg var kronprins, bad jeg min far om at give folket en fri forfatning. Og hvad sagde jeg ikke, da politikerne begyndte at kludre i det med Rigsråd og jeg ved ikke hvad? Men det har man åbenbart glemmt.

MONRAD

Folket husker det, Deres Majestæt.

KONGEN

Gør de det?

MONRAD

Hvorfor skulle de ellers rejse alle de statuer? - *Til Montesquieu*: Folket elskede ham.

KONGEN

Skål, Monrad.

MONTESQUIEU

Det tvivler jeg ikke på.

KONGEN *til Montesquieu*

A votre santé.

Kongen, Monrad og Montesquieu hæver deres glas.

TSCHERNING *inden de når at drikke*

Folket elskede også Grevinde Danner.

KONGEN

Skål, Tscherning.

Alle drikker.

49 var et godt år.

Kongen skvulper lidt med glasset.

I det hele taget. Hvad har nutiden som vi ikke havde? Et åndsliv? En blomstrende kultur? En guldalder? En Grundtvig i Folketinget? - Ikke det der ligner.

TSCHERNING

De kører i biler, Deres Majestæt.

KONGEN

Jeg har hørt det - men har de sjælen med?

Digteren kommer ind.

DIGTEREN

Nej, det står skralt til med sjælen, det skal jeg være den første til at indrømme.

KONGEN

Åh nej, ikke hende igen.

DIGTEREN

Vi har hverken åndsliv eller guldalder, Deres Majestæt, og slet ingen Grundtvig. Men derfor kan man vel godt ...

KONGEN *afbryder*

Ikke én gang til.

DIGTEREN

Nutiden har noget, som De ikke havde.

KONGEN

Biler? - Skal de med i grundloven, hvad? Som en ny menneskeret?

DIGTEREN

Det tror jeg sagtens, De kunne få flertal for, men det har jeg nu ikke tænkt mig.

Lakajen kommer ind med et TV-kamera på skulderen. Lakajkostumet er udskiftet med vindjakke og jeans. Han giver sig til at filme opstillingen på bordet.

KONGEN

Du har andre planer, kan jeg se. Kan man få en forklaring?

DIGTEREN *til kongen*

Det er fjernsynet, Deres Majestæt. Og det har jeg ikke noget som helst at gøre med. *Til lakajen:* Du forstyrrer.

KONGEN

Hvad laver han?

DIGTEREN

Han tager billeder af Deres kransekage, Deres Majestæt. Det bliver sendt ud i alle de små hjem. Der har de en farveskærm, de kan se det hele på.

KONGEN

Det anede mig. Storartet opfindelse, den bruger I naturligvis til at oplyse folket med. Tænk at kunne give hver eneste borger grundig indsigt i alle mulige sager. Hvad giver De mig, Tscherning, er det ikke utroligt?

TSCHERNING

Det er genialt. Hvad må det ikke betyde for det politiske liv? Folket lærer at tænke på helheden. Folket får et dybtgående

og lødigt grundlag at træffe deres beslutninger på.

MONRAD

Det er fantastisk. Nationens åndelige liv må løfte sig til uanedede højder. De simple klasser møder de store kulturpersonligheder ansigt til ansigt.

KONGEN *til digteren*

Hvem for eksempel?

Digteren slår opgivende ud med armene.

TSCHERNING

Hvor vi misunder dig.

LAKAJEN *til Monrad*

Hvoffer æder I kransekage?

MONRAD

Grundloven har fødselsdag, og det er hovedpersonen.

Lakajen stiller ind på kongen.

LAKAJEN *til kongen*

Du er på.

KONGEN

Hvad? - Mig? - Taler jeg nu til folket?

LAKAJEN

Bare spyt ud.

KONGEN

Joh, ser I, kære folk, den 5. juni 1849 ...

LAKAJEN

Er du sikker på det?

KONGEN

Hvad?

LAKAJEN

Jatsak.

Han sætter mobiltelefonen til øret.

Så er det indslag hjemme. *Til kongen:* Hej.

Han går ud. Afsides på vejen ud:

1849? Hold kæft en nar.

KONGEN

Er det ham, I kalder den fjerde magt?

DIGTEREN

Giv ikke mig skylden.

KONGEN

Du går anderledes i dybden?

DIGTEREN

Jeg er digter, Deres Majestæt.

KONGEN

Det er sandt ja. Så kommer du naturligvis også med hyldestsangen.

DIGTEREN

Ja.

KONGEN

Er De klar, Maestro?

DIGTEREN

Et øjeblik. - Den handler om at gøre grundloven bedre.

KONGEN

Du bliver ved? - Hvad gør vi ved hende?

MONTESQUIEU

Vi fortæller hende, at Deres grundlov var så gennemtænkt, at den med nogle få bagatelagtige justeringer har holdt i 150 år. Derfor passer den også til hendes tid.

DIGTEREN

Bagatelagtige? - Er det kvindernes valgret, han tænker på?

KONGEN

Du må da mene, at netop det gjorde grundloven perfekt. - Giv os bare én god grund til at ændre den.

DIGTEREN

Det har baronen allerede gjort. Når samfundet forandrer sig, må grundloven følge med.

KONGEN

Jamen kæreste lille ven, det er jo netop, hvad den har gjort. I øvrigt har Danmark ikke forandret sig. Da jeg skrev under

blev Danmark et demokratisk land. Så vidt jeg er orienteret, er Danmark stadig et demokrati, endda et af de bedre. Har jeg ret?

DIGTEREN

Hvad det angår, så har De.

KONGEN

Hvad mere kan du så bede om?

DIGTEREN

Et glas, tak.

TSCHERNING

Et glas?

MONRAD

Dig! Du har ikke sagt et eneste pænt ord om grundloven.

DIGTEREN

Jeg har aldrig sagt, jeg ikke er glad for den.

KONGEN

Nåh dog.

DIGTEREN

Jeg vil også gerne sige tak for den.

KONGEN

Ser man det.

*Digteren nikker. Kongen slår ud med hånden.
Tscherning giver digteren et glas. Monrad skænker.*

DIGTEREN

Tak, Deres Majestæt - *til Monrad og Tscherning*: - og hjertelig til lykke, de herrer, med guldalderen og det blomstrende åndsliv. Jeg indrømmer blankt, at jeg misunder Dem begge dele. Det er trist at skulle nøjes med minderne.

KONGEN

Mon ikke? - Skål!

DIGTEREN *inden de når at drikke*

Men - *til Monrad og Tscherning*: jeg bliver også nødt til at minde Dem om, at ni tiendedele af befolkningen dengang var bønder. De anede ikke, hvad der foregik i København. De levede af markens grøde og var ludfattige. Bøger var et særsyn. *Til kongen*: Og penge var et særsyn, Deres Majestæt. Da De blev kronet, betød penge så lidt, at der i hele fædrelandet

ikke fandtes en eneste bank. Om det så var statens finanser, så kunne de ligge i en cigarkasse i den Røde Bygning. De kunne selv gå ned og tælle dem, så få var der. Penge, det er forskellen på Deres tid og min.

Hun løfter glasset. Det gør de andre ikke.

KONGEN

Og hvad vil du så sige med det?

DIGTEREN

Cigarkassens tid er forbi.

KONGEN

Det er da udmærket, når der var så få. Du skulle skamme dig, hvis det er velstanden, du er ked af. Den er frugten af folkets arbejde.

DIGTEREN

Det er den ja, men kik engang ud, Deres Majestæt.

Majestæten kikker ud over landet og folket.

Det er da noget af en forandring, synes De ikke?

KONGEN

Der ser ud til at være sket en del, jo.

DIGTEREN

Det handler mit første vers om. - Maestro.

Orkestret spiller. Hun synger:

Det gamle land blev bygget op
af stærke mænd og kvinder
med brug af både sjæl og krop
- men nu er alt det bare skønne minder.
Se Dem omkring, hvor meget kender De igen?
Landet er blevet et andet.
Nok er der noget, De kan glædes over, men
glæden er sikkert lidt blandet.
Bonden er borte, han har solgt sin sjæl og krop
han er forvandlet til stræber.
Storbyen æder af hans sjæl og spiser op.
Åbner så gabet og ræber.
Væk er Vorherre og den gammeldags moral.
Nu går man Mammon til hånde.
Stanken er stærk i egoismens katedral
af bankernes dårlige ånde.

KONGEN

Kalder du det en hyldestsang?

DIGTEREN

Jeg beskriver tilstanden, Deres Majestæt.

KONGEN

Vel gør du ej. Det, jeg ser, det er velstand og vækst og en rigdom uden ende, skabt af et myreflittigt folk.

DIGTEREN

Prøv at gå tættere på.

Kongen tøver.

Tør De ikke?

Digteren tager ham ved albuen og trækker ham frem til rampen.

Vær så ærlig. Stress og selvmord? Lykkepiller og druk? Mig, mig, mig i stedet for os? Er det folket, der har besluttet, at rigdommen skal se sådan ud?

KONGEN

Det er dig, der skjuler alt det gode.

DIGTEREN

Tror De ikke Deres egne øjne? Hvem har truffet beslutningen om det der? Er det folket? Hele folket? - Hvad med dem der nede i bunden med de knyttede hænder i lommerne og afmagt i øjnene? Er det dem, der har bestemt det?

Han ryster på hovedet og peger på Monrad og Tscherning.

Det er ikke engang vores folkevalgte.

MONRAD & TSCHERNING

Os?

DIGTEREN

Det er pengene, Deres Majestæt. - *Til Montesquieu*: Vi styrer landet ved hjælp af grundloven, var det ikke det, De sagde, hr. baron?

MONTESQUIEU

Jeg tror nu nok, det var Hans Majestæt, der sagde det, men det er da rigtigt alligevel. Folket styrer landet ved hjælp af grundloven.

DIGTEREN

Hvorfor styrer grundloven så ikke pengene?

TSCHERNING *til Monrad*

Hun er en af *dem!*

MONRAD *til Tscherning*

Det smitsomme spøgelse.

KONGEN *til digteren*

Du hader de rige.

TSCHERNING

Du vil udrydde kapitalisterne.

DIGTEREN

De der væmmelige, der går med høj hat og spytter på arbejderne? - Overhovedet ikke. De er stort set uddøde. I dag er det meget mere indviklet. - Må jeg fortælle en lille historie? Den handler om min gamle far. Han får sin tillægspension hver måned. 600 kroner, som han har sparet op til gennem mange år i en stor fond, som hele folket ejer. Fonden har fået besked på, at pengene skal yngle, så den køber aktier i min fars gamle fabrik og forlanger et ordentligt afkast. Så må fabrikken rationalisere. Den fyrer halvdelen af min fars gamle arbejdskammerater. Nu sidder min gamle far og græder med 600 kroner i den ene hånd og dårlig samvittighed i den anden.

KONGEN

Og en indre høj hat?

DIGTEREN

Der strammer. Han kan bare ikke tage den af.

MONTESQUIEU

Hvad har det med grundloven at gøre?

DIGTEREN

Penge og arbejde hænger sammen, hr. baron. *Til Kongen:* Kan De huske, hvad der stod i Deres grundlov? Der må ikke være indskrænkninger i den frie og lige adgang til arbejde.

KONGEN

Naturligvis ikke.

DIGTEREN

Det står der også i vores.

MONTESQUIEU

Der står ikke, at borgerne har *ret* til arbejde. Der står kun, at

man bør *tilstræbe*, at de har arbejde. Det er jo fuldstændig utopisk, at regeringen skulle sørge for fuld beskæftigelse til en hel befolkning. Folk må tage ansvar for deres egen tilværelse.

DIGTEREN

Hvis de kan, ja. Det interessante er, at der står én ting til. Der står *hvorfor* de bør have arbejde. Det er for at fremme *almenvellet*. Grundloven slår fast, at arbejdsløshed ikke er et personligt problem. Det er et spørgsmål om det fælles vel. Om vores fælles samfund er sygt eller rask. Grundloven taler om *os*, og hvordan *vi* har det, ikke om den enkelte stakkel, der ingen arbejde har.

MONTESQUIEU

Grundloven sørger for, at staklen ikke dør af sult.

DIGTEREN

Ja, den bygger nemlig også på moral, hr. baron.

MONTESQUIEU

Du tager fejl. Den bygger på fornuft. - Kæreste venner. Samfundet - det er jo bare summen af enkeltindivider. Ved hjælp af grundloven sikrer hvert enkelt individ sig mod at ende i uføre.

DIGTEREN

Det er Dem, der tager fejl. Summen af enkeltindivider - det er en ormegård fuld af egoister. Et samfund, det er noget helt andet - det er *mere* end summen. Matematikken kommer til kort, hr. baron. Oven i summen skal De lægge alt det u håndgribelige, der kitter os sammen.

TSCHERNING

Tågesnak.

DIGTEREN

Tværtimod. Det er et konkret valg, vi står overfor. Ormegård eller samfund.

MONTESQUIEU

Påstår du, Danmark er en ormegård?

DIGTEREN

Nej, jeg ved kun, at lidt for mange bærer slangen i hjertet, hr. baron. Vi er ved at falde fra hinanden som enkeltindivider, der ikke tænker på helheden. Vi skal have gang i kittet. Og kittet hedder ikke penge. Skål de herrer.

Digteren løfter glasset. De andre vender ansigtet

bort.

Nå ikke? - Hvad så? Skal vi tage et vers til?

KONGEN

Nej tak.

Dampe kommer ind.

DAMPE

Vel skal vi så. Vi slap ikke for jeres sange, så slipper I heller ikke for vores. Maestro!

Orkestret spiller. Han synger:

Nu skal jeg fortælle Dem et eventyr
der får Elverhøj
til at rejse sig på gloende pæle.
Det vil føles som at kæle med en vild vampyr.
Det bli'r ingen spøg.
Det' et eventyr for hærdede sjæle.

Han peger på Monrad. Talt:

Vi skal til løveland -

Han peger på Tscherning.

- og tigerland. Men eventyret begynder i landet med de myreflittige små lam.

Han har taget en håndfuld hvide papirservietter fra bordet og vifter med dem.

Se her. Penge, penge, penge. De ankommer til det lille yndige land med lammene. Og hvad tænker pengene? - De små lam skal sandelig have noget at lave, tænker de. Nu skal vi hjælpe. Værsgo.

Han giver servietterne til digteren.

Dem investerer vi, så de flittige små lam kan få arbejde. Så skyder fabrikkerne op. Varerne sprøjter ud. Fabrikkerne sælger og sælger. Ja ja, fabrikkerne tjener penge.

Han stiller sig ved siden af digteren.

Så får de små lam deres løn. Mange tak.

Han tager en enkelt serviet fra digteren. Så smutter

han bag om digteren og tager en enkelt serviet fra den anden side.

Investorerne får deres afkast.

Han smutter igen bag om ryggen på digteren og tager en serviet.

De små lam får deres løn.

Han smutter igen bag om digteren og tager en serviet.

Investorerne får deres afkast. Alt er idel lykke.

Han kikker på servietten.

Hvor går det godt.

Han tager en serviet mere og smutter så igen bag om digteren og tager en serviet.

De små lam får deres løn. Mange tak.

DIGTEREN

Jeg be'r.

DAMPE

Fik han ikke to?

DIGTEREN

Jo.

Dampe vil tage en til, men digteren holder fast.

DAMPE

Hvad?

DIGTEREN

Nej.

DAMPE

Hvorfor ikke?

DIGTEREN

Investorerne vil ikke have det.

DAMPE

Nå! - Så laver lammene en fagforening.

Han knytter hånden til "rød front", så vender han den og truer.

Skal vi strejke?

Så retter han hånden fladt ud. Digteren lægger en serviet i hånden. Så smutter Dampe igen bag om ryggen på digteren.

Det var ikke meningen. Hvis det gentager sig - ... Og det gør det, Deres Majestæt - kan man så fortænke mig i at jeg trækker mine investeringer ud og tager til løveland? Der har de aldrig har hørt om fagforeninger.

Han tager servietbundet ud af hånden på digteren og går hen til Monrad. Til Monrad:

Og her er lønnen meget mindre, ikke også?

DIGTEREN *til kongen*

Han render med mine fabrikker!

DAMPE

Så investerer vi her.

Dampe giver Monrad bundtet, men ikke de servietter, han fik som afkast.

DIGTEREN *til lakajen ude i kulissen*

Halløj du der!

Lakajen kommer ind med kameraet på skulderen.

DIGTEREN

Jeg har en opgave til dig.

LAKAJEN

Hvor?

DIGTEREN

Der!

Han peger på Dampe.

Der er stof til en spændende udsendelse. Kør den på skærmen hver dag, så folk får øjnene op.

Under det følgende glor lakajen uforstående på det, der sker. Dampe stiller sig ved siden af Monrad.

DAMPE

Løverne får deres løn.

Han river et lille hjørne af en de servietter, Monrad har i hånden. Så smutter han bag om Monrad.

Investorerne får deres afkast.

Han tager to servietter. Så smutter han bag om ryggen på Monrad.

Løverne får deres løn.

Han river igen et lille stykke af servietten, som Monrad holder. Så smutter han bag om ryggen på Monrad.

Investorerne -

Han tager to servietter og smutter bag om ryggen. Han vil tage en serviet, men Monrad holder fast. Dampe knytter først hånden og truer. Så retter han hånden fladt ud og rækker den frem, men Monrad stirrer bare uforstående på ham og giver ham ingenting. Så smutter Dampe tilbage.

Du kan tro nej. Den går ikke.

Han tager bundtet fra Monrad og går hen til Tscherning og giver ham det.

Så foretrækker jeg tigerland.

Her begynder den samme pantomime mellem Dampe og Tscherning, men mere afdæmpet og stiliseret. Den fortsætter under det følgende. Montesquieu har fulgt hele optrinet med arrogant hovedrysten. Han lægger armen beskyttende om Monrad, men på en måde, der også signalerer erotisk forførelse.

DIGTEREN *imens til lakajen*

Fik du det?

LAKAJEN

Næh.

DIGTEREN

Hvorfor ikke?

LAKAJEN

Det er fame for indviklet.

DIGTEREN

Det er sgu da vigtigt.

LAKAJEN

Det kan jeg ikke se. - Der er heller ingen billeder i det. Og hvem faen skulle sponsorere det?

Han går ud. Afsides, på vejen ud:

Idiot. Sponsorerne ville blive skidesure.

Dampes og Tschernings pantomime stopper. Montesquieu lægger den anden arm om Tscherning uden at slippe Monrad. Under det følgende bliver det erotiske mellem de tre tydeligere.

DAMPE

Lakajer er ens til alle tider. *Til kongen:* Forstod du det heller ikke?

KONGEN

Jo. Det vil sige - ... det der?

Han peger på servietterne i Dampes hænder.

DAMPE

Lønnen? Den forsvinder til forbrug.

Han lader de små papirstumper flagre til jorden fra den ene hånd. Kongen peger på den anden, hvor Dampe har 'afkastene'.

KONGEN

Og dem der?

DAMPE

De yngler.

KONGEN

Hos hvem?

DAMPE

Hvem og hvem.

KONGEN

De må da ende hos nogen.

DAMPE

Som digteren sagde: de høje hatte er døde.

KONGEN

Hvad så?

DAMPE

I virkeligheden er pengene slet ikke her. De futter rundt i computerne og formerer sig.

KONGEN

Af sig selv?

DAMPE

Stort set.

KONGEN

Hvad laver du så?

DAMPE

Mig? Jeg er bare dealer.

KONGEN

Hvad for en fisk?

DAMPE

En gemen lønslave, der skal sørge for at holde lortet kørende, så det hele tiden vokser. Og det gør det.

KONGEN

Det kan det da ikke blive ved med?

DAMPE

I den grad.

KONGEN

Der må da være en grænse.

DAMPE

Penge kender ingen grænser. De smutter bare over eller under og bliver multinationale. - Nogle af dem er så store, at de kunne købe lille Danmark.

KONGEN

Det er løgn!

DAMPE

Næh.

KONGEN

Vi er ikke til salg.

DAMPE

Ikke endnu.

KONGEN

Du mener da ikke - ... Det forbyde Gud!

DAMPE

Kender ham ikke, men tag det roligt. Der er ingen der køber Danmark. Ikke så længe vi er et artigt marked. Og det er vi.

KONGEN

Man skal sandelig høre meget.

DAMPE

Jamen det er da himmelske toner, ikke sandt? - Maestro! Slå an til en salme.

Orkestret begynder at spille og Dampe synger. I baggrunden danser Montesquieu, Monrad og Tscherning en kælen dans.

DAMPE synger

Rundt om vor gode, gamle jord
hvor de forskelligste mennesker bor
har man nu spændt et forbløffende net
der har gjort samkvemmet legende let.
Ingenting er i dag som før.
Nettet har åbnet den lukkede dør.
Nu kan man handle så meget man vil.
De færreste aner hvordan det går til.
Gennem de glødende tråde
løber en stakåndet strøm.
Den kender ikke til måde.
Nettet er pengenes drøm.
Her kan man se millioner
fare forbi hvert sekund.
Aktier og obligationer
farer den anden vej rundt.

Ved sangens slutning er Montesquieu, Monrad og Tscherning endt omme bag bordet. De følger ikke med i den følgende dialog, men er kun optaget af at kæle med hinanden. Ved slutningen af dialogen forsvinder de ned bag bordet.

DAMPE til kongen

Nå?

KONGEN

Ja?

DAMPE

Har du ikke hørt efter?

KONGEN

Jeg har stået og tænkt.

DAMPE

Det var rigtignok ikke høfligt.

KONGEN

Jeg kunne ikke lade være.

DIGTEREN

Hvad har De tænkt på?

KONGEN

Løveland og tigerland. Egentlig er det vel ikke så galt, at de fik de der penge? Jeg mener, hvorfor skulle de ikke også have del i velstanden?

DAMPE

Jamen det skal de da.

KONGEN

Det forstår jeg ikke.

DAMPE

Det er da indlysende.

KONGEN

Det er dig, jeg ikke forstår. Du har lige gjort vrøvl over at de andre stjæler arbejdet. Nu er det pludselig helt i orden?

DAMPE

Det er vores medmennesker.

DIGTEREN

Det er ikke det, der er galt.

KONGEN

Hvad så?

DIGTEREN

Det gale er, at det ikke er os, der styrer pengene.

DAMPE

Sagen er, at de styrer sig selv.

KONGEN

Sig selv?

DAMPE

Ja.

KONGEN

Og hvad så? Hvis det er godt for løveland og tigerland, hvorfor skulle pengene så ikke have lov at styre derhen? Hvis vi holder på dem, så er det da os, der er nogle væmmelige egoister.

DAMPE

Sådan kan man godt se på det.

KONGEN

Ja, ikke?

DAMPE

Men det skal man ikke. Pengene styrer ikke til tigerland for tigrenes skyld, kun for deres egen skyld. Lige nu yngler de bedst i tigerland, så enkelt er det.

DIGTEREN

Det er her forbedringen kommer ind, Deres Majestæt. Vi skal have en ny paragraf i grundloven.

KONGEN

Så I to kan styre pengene?

DIGTEREN

Slet ikke. - Maestro!

Han synger til kongen:

Som De så er alting ændret radikalt.
Man sku' næsten tro det var et andet land.
Selv det sprog, som Deres Majestæt har talt
er der gnavet i af tidens barske tand.
Blandt de mange ord vi ikke bruger mere
er der et som alle synes er forældet,
det vil jeg nu gerne rehabilitere.
Det ord jeg taler om er almenvellet.

KONGEN *talt*

Almenvellet?

DIGTEREN

Ja.

KONGEN

Det står da i *min* grundlov.

DIGTEREN

Det står også i vores, men vi har glemt, hvad det betyder.

KONGEN

Så genopfrisk det. Hvad har I fjernsynet til?

DIGTEREN

Det er ikke nok, Deres Majestæt. Vi må have en ny paragraf.

KONGEN

Skulle det være nødvendigt?

DIGTEREN

Grundloven kunne ikke klare det der, vel? - Altså?

KONGEN

Hvordan skulle den paragraf lyde?

DIGTEREN

Penge må kun investeres til gavn for almenvellet.

DAMPE *til kongen*

Det kan du da godt gå ind for, ikke?

KONGEN

At penge skal investeres til gavn for almenvellet?

DAMPE

Det er da en flot tilføjelse. - Fru Danner ville have elsket den.

DIGTEREN

Hun havde hjertet på rette sted, har jeg læst.

KONGEN

Det har jeg minsandten da også. Har I ikke mødt mine statuer? - Hvordan var det, du sagde?

DIGTEREN

Penge må kun investeres til gavn for almenvellet.

KONGEN

Det kunne jeg selv have sagt. Maestro!

Orkestret spiller menuetten fra Elverhøj.

KONGEN *synger*

I ved jo alle sammen godt

at jeg for år tilbage
blev elsket af hver undersåt
så jeg skal ikke klage.
Men med det plus det nye gi'r
til den fra 49
så tror jeg kærligheden bli'r
om muligt endnu større.

Digteren klapper anerkendende. Kongen, talt:

Ja, så er alt jo godt.

Han hæver glasset.

DAMPE
Nej.

KONGEN
Ikke det?

DAMPE
Der er også penge, der *ikke* investeres.

KONGEN
Penge, penge, penge, tænker I ikke på andet?

DIGTEREN
Sådan er vores tid, Deres Majestæt.

KONGEN
Hvis de ikke investeres, er de vel ikke farlige?

DAMPE
Det kan de være, jo.

KONGEN
For hvem? - De små lam?

DAMPE
De kan være farlige for landet.

Digteren har taget fire grønne servietter fra bordet.

DIGTEREN
Se her. Dejlige penge.

Han holder en af servietterne op.

For sådan en kan Deres Majestæt købe én flaske champagne.

Han giver kongen de fire grønne servietter.

En, to, tre, fire. Værsgo. - Nu kan Deres Majestæt bestille champagne. - Den skal straks være her.

Han henter en champagneflaske fra bordet og giver den til kongen.

Værsgo. - Den koster én seddel.

Kongen giver ham én grøn serviet.

KONGEN

Sådan?

DIGTEREN

Mange tak. - Nu er der bare det ved det, at den franske champagnemand ikke vil have Deres penge. Han skal nemlig ikke købe noget i Deres land, han vil hellere have en af dem der.

Han peger på de hvide servietter, som Dampe står med.

Dem kan han betale med andre steder i verden. Men det klarer vi nemt. Vi veksler.

Han giver den grønne serviet til Dampe. Dampe giver en hvid serviet til digteren og putter den grønne i lommen.

Sådan. *Til kongen:* Nu kan De betale champagnemanden.

Han lægger den hvide serviet på bordet, hvor han tog champagnen.

Værsgo.

KONGEN

Det er der da ingen ben i.

DIGTEREN

Overhovedet ikke. Skal vi tage en flaske til?

KONGEN

Meget gerne.

Digteren henter en flaske fra bordet. Kongen giver ham en grøn serviet. Digteren vender sig til Dampe og rækker den videre mod ham.

DIGTEREN

Vil De være venlig og veksle?

Dampe ryster på hovedet og rækker to fingre i vejret. Digteren til kongen:

Han vil have to.

KONGEN

Hvorfor det?

DAMPE

Det er blevet for dyrt at handle i Deres land. Dealerne vil have to grønne for én hvid.

Kongen giver en grøn serviet til digteren, som nu har to grønne servietter. Digteren giver dem videre til Dampe. Digteren får til gengæld én hvid, som han giver til kongen. Dampe putter de to grønne i lommen.

DIGTEREN

Så blev der til champagnen.

Han giver champagnen til kongen.

Værsgo.

Kongen giver ham den hvide serviet.

Mange tak.

Digteren lægger den hvide serviet på bordet.

En flaske til?

KONGEN

Jeg tror jeg holder her.

DIGTEREN

Klogt, Deres Majestæt, klogt. Der er nogle af Deres fabrikker, der har brug for jern og stål. Det skal også betales i fremmed valuta. Skal jeg?

Kongen giver ham de sidste to grønne sedler. Digteren rækker dem til Dampe, som ryster på hovedet og rækker tre fingre op. Digteren til kongen:

Han vil have tre.

Kongen slår ud med den tomme hånd.

KONGEN

Jamen ...

Dampe tager en af de grønne servietter op af lommen.

DAMPE

Den herre kan låne.

KONGEN

Kan jeg det? *Til digteren:* Det kan jeg vel ikke sige nej til?

DIGTEREN til kongen

Ikke hvis Deres fabrikker skal holdes kørende.

Dampe giver servietten til Digteren, som nu står med tre grønne servietter. Dem giver han til Dampe og får til gengæld én hvid, som han giver videre til kongen.

Så er der til jern og stål. Skal jeg sørge for betalingen?

KONGEN

Ordner han også det?

DIGTEREN

Naturligvis.

Kongen giver den hvide serviet til digteren, der giver den videre til Dampe.

KONGEN

Skal jeg så sige tak?

DIGTEREN

Naturligvis.

KONGEN

Mange tak.

DAMPE til kongen

Så forfalder renterne.

KONGEN

Hvad?

DIGTEREN

Når man låner betaler man renter.

DAMPE

18%, tak.

KONGEN

18%?

Kongen ser på sin tomme hånd. Til digteren:

Hvad nu?

DAMPE

Den herre kan låne.

Dampe giver kongen en hvid serviet.

Værsgo. Den skal betales med fire grønne.

KONGEN

Fire?

DAMPE

Tilliden til grøn valuta er helt i bund.

Digteren tager den hvide serviet fra kongen og giver den til Dampe.

DIGTEREN

Første afdrag på renterne.

Dampe rækker hånden krævende ud.

DAMPE

Næste.

Kongen ser på sin tomme hånd.

KONGEN *til digteren*

Hvad gør jeg nu?

DAMPE

De må prøve at spare sammen.

KONGEN

Kæreste venner, hvad kan jeg spare på?

DAMPE

Hjælpen til de gamle og fattige for eksempel. Håndørerne til de sultende arbejdere. Hvis det ikke hjælper, så ses vi i Sø- og Handelsretten - fortsat god dag, Deres Majestæt.

Dampe går ud.

KONGEN

Hvad skulle de tosserier betyde?

DIGTEREN

Det var et eksperiment, Deres Majestæt.

KONGEN

Et ekspe - ... Nå nå. - Hvad skulle det gøre godt for?

DIGTEREN

Det skulle vise at grundloven kommer til kort. Den kunne ikke styre angrebet på Deres penge, vel?

KONGEN

Herregud, en dum servietleg.

DIGTEREN

Det kunne være blodig alvor, Deres Majestæt. Noget med 11-12 nuller bagved. Sø- og Handelsretten er ikke nogen vittighed.

KONGEN

Vil du påstå, at Danmark kan gå fallit?

DIGTEREN

Jeg fortæller det bare som det er. Der er faktisk nogen, der leger den dumme leg med valuta - uden at grundloven kan forhindre det.

KONGEN

Dampe sagde det alt sammen foregik i computerne? Du siger nogen.

DIGTEREN

Ja.

KONGEN

Der står altså mennesker bag?

DIGTEREN

Mennesker er måske så meget sagt. - Pengemænd.

KONGEN

De må da kunne pågribes.

DIGTEREN

Og hvad så?

KONGEN

Ja og straffes selvfølgelig. Vi kunne sende dem til Christiansø.

DIGTEREN

Deres Majestæt mener, at det fortjener de?

KONGEN

Det er klart. - Og alle de penge, der røg til udlandet, dem vil vi have igen. Det er mine.

DIGTEREN

De mener skatteborgernes? - Det får De ikke, Deres Majestæt. De er endt i Langbortistan. Sammen med alle dem, der er svindlet ud.

KONGEN

Hvad skal det sige?

DIGTEREN

Der er mange muligheder. Caymanøerne for eksempel.

KONGEN

Caymanøerne?

DIGTEREN

Det er et land, der er så lille, at det kunne ligge på Deres kongelige Nytorv, men det har 500 banker, der ikke kunne drømme om at snakke med Deres Majestæt. Diskretion en æressag.

KONGEN

Sidder de labaner så derovre og griner ad os og grundloven?

DIGTEREN

Pengene sidder derovre. Mændene sidder hvorsomhelst.

KONGEN

Sikke nogle bæster.

DIGTEREN

Næh. De er flinke og rare. Det er dem vi låner af.

KONGEN

Låner vi vores egne penge?

DIGTEREN

Ja.

KONGEN

Og så forlanger de oven i købet renter?

DIGTEREN

Ja.

KONGEN

Mage til cirkus har jeg da aldrig hørt om. Hvad kalder man det? Vanvid?

DIGTEREN

Markedsøkonomi.

Orkestret spiller. Digteren synger:

Hør hvor computerne gnasker
nettet er ved at få stress.
Døgnet rundt står de og smasker.
De æder penge som græs.
Gule og grønne og brune og røde
og ikke så få af de sorte.
Hvor blir de af? Ja de ender i lommen
på manden i silkeskjorte.

KONGEN

Hvor er dine folkevalgte?

DIGTEREN

Hvorfor spørger De?

KONGEN

De må da kunne gøre noget?

DIGTEREN

Det tror jeg ikke.

KONGEN

Hvis folket nu forlanger det?

DIGTEREN

Det er jeg bange for at folket ikke gør.

KONGEN

Hvorfor ikke? - Ser de fjernsyn?

DIGTEREN

Det ville heller ikke nytte.

Digteren går hen til bordet og løfter dugen op, så

man kan se Montesquieu i tæt omfavnelser med Monrad og Tscherning. De er alle tre ret afklædte og fortsætter uanfægtet som om de stadig var skjult bag dugen.

De folkevalgte ligger i med markedsøkonomien.

KONGEN

Har De da slet ingen moral! - Det der burde folket se. - Hvor er fjernsynet? - Halløj du der!

Lakajen kommer ind med kameraet på skulderen.

LAKAJEN

Hvad nu?

KONGEN

Se der.

Lakajen slubrer en enkelt gang, så tager han mobiltelefonen.

LAKAJEN

Hej. - ... Vi kan få saft på skærmen. - ... Kapitalen boller de folkevalgte. - ... Hvad? - ... Nå ikke. Okay. - *Til kongen:* Desværre du, det er ikke nogen nyhed.

Lakajen begynder at gå ud.

KONGEN *til digteren*

Vidste du det?

LAKAJEN *på vej ud*

Hvor naiv kan man være?

Digteren lader dugen falde ned igen og samler samtidig Montesquieus skjorte op. Orkestret begynder at spille.

DIGTEREN *synger*

Fortidens herskende klasse
gav den i silke og fløjl.
Folket fik hvad der ku' passe:
skiftevis tæsk eller gøgl.
Nutidens herskende klasse er grålig,
kun slipsene er lidt kulørte,
folket må måbende se på at dem de har valgt
de er blevet forførte.

Montesquieu dukker op bag bordet.

MONTESQUIEU

Det er ret svært at lave om på virkeligheden, lille digter.
Skriv du hellere nogle digte, der kan pynte på den.

DIGTEREN

Ikke tale om.

MONTESQUIEU

Så nogle til trøst.

Han går hen til hende og stiller sig med ryggen til hende. Han forventer at hun skal give ham skjorten på. Hun lader skjorten falde til jorden.

Folket gør oprør? Hvor sødt. Det vil de smile ad i salonerne.

*Han samler selv skjorten op og tager den på. Det er dog ikke den samme skjorte, som han bar i 1. akt.
Den er nutidig.*

KONGEN

Jeg er skuffet over Dem, hr. baron.

MONTESQUIEU

Er De det?

KONGEN

De talte så smukt om at indrette verden retfærdigt. Nu viser det sig, at Dampene havde ret.

MONTESQUIEU

Der må være noget, De har misforstået, Deres Majestæt. Jeg talte om, at *grundloven* skal være retfærdig. Lighed for loven. Lige muligheder. At *verden* skulle være retfærdig - ...

Han ryster overbærende på hovedet.

Jeg forholder mig til virkeligheden, Deres Majestæt, ikke til romantiske utopier.

KONGEN

Eller til moral?

MONTESQUIEU

Desværre nej. Tilværelsen bygger ikke på moral. Den bygger på overlevelse.

DIGTEREN

Den enes død, den andens brød.

MONTESQUIEU

Hvad der gavner den enkelte, gavner også helheden.

*En fattig latinamerikansk indianer kommer ind.
Umiddelbart efter ham kommer lakajen, der nu er
klædt i lakajkostumet fra 1. akt. Han bærer på en
moderne jakke.*

KONGEN *til indianeren*

Hvem har lukket dig ind? - *Til lakajen:* Har jeg ikke sagt, at porten skal være lukket?

Lakajen giver Montesquieu jakken på.

LAKAJEN

Jo, Deres Majestæt.

KONGEN

Vi vil ikke have den slags ind.

LAKAJEN

Nej, Deres Majestæt.

*Indianeren går hen til Montesquieu med fremstrakt
og ydmygt tiggende hånd. Lakajen giver Montesquieu
et moderne slips på i diskrete farver.*

MONTESQUIEU *til kongen*

Smid ham dog ud.

DIGTEREN

Hvorfor?

MONTESQUIEU

Han lugter.

DIGTEREN

Han er sulten.

KONGEN

Er han det?

DIGTEREN

Kan han ikke spise af resterne?

KONGEN

Af resterne?

DIGTEREN

Folket ville synes det var smukt af Dem

KONGEN

Det kan han vel.

Indianeren bukker dybt og går hen til bordet.

MONTESQUIEU *afsides*

Huleboere. - *Til kongen:* Som sagt: Tilværelsen bygger på overlevelse.

DIGTEREN

For den stærkeste.

MONTESQUIEU

Sådan er det. Man kan finde det frastødende eller tragisk alt efter gemyt, men sandheden er, at det er et grundlæggende vilkår vi er underlagt. Nogle klarer sig godt, andre skidt. Det faktum ændrer man ikke med moral. *Til digteren:* Derfor dur din paragraf ikke. Den strider mod virkeligheden.

INDIANEREN

Men ikke mod folket.

MONTESQUIEU

Hva' behar?

INDIANEREN

Vi har brug for hans paragraf.

MONTESQUIEU

Hvem har bedt om din mening?

INDIANEREN

Det er ikke min mening, sådan tænker det halve af verden. Vi har mere brug for ånden i hans grundlov end for ånden i Deres junglelov. Hvis man kan kalde *det* for ånd.

MONTESQUIEU

Hvor nuttet. Og hvad har du så tænkt dig at gøre ved den sag, lille ven?

Indianeren tager paryk og overskæg af og viser sig at være Dampe.

DAMPE

Når som helst en regeringsform bliver ødelæggende for folket, da er det folkets ret at forandre den og organisere magten på en ny måde.

KONGEN

Dampe???

DAMPE

En måde, der efter *folkets* opfattelse bringer dem sikkerhed og retfærdighed. - *Til kongen*: Hvad ville du spørge om?

KONGEN

Det der karnevalskostume?

DAMPE

Det er valgt med omhu. Folk som ham her har et brændende ønske om få del i vores grundlov. Derfor har vi et forslag til: Digterens grundlov skal være global.

DIGTEREN

Sådan som kapitalen er nu.

DAMPE *til kongen*

Lyder det ikke rimeligt?

MONTESQUIEU

Vist så. Og meget realistisk.

Han løfter dugen. Til Monrad og Tscherning, der stadig er let påklædte:

Har I hørt det? I skal skiftes ud.

TSCHERNING

Os?

MONTESQUIEU

Med lallende drømmere.

MONRAD

Hvordan det?

Monrad og Tscherning kommer frem.

MONTESQUIEU *til indianeren*

Ja, hvordan? - Hvordan skulle det *foregå*? *Til digteren*: Hvad har I forestillet jer? I taler om folket, men hvem er folket? Har folket overhovedet evnerne? For ikke at tale om viljen til forandring. Hvor er den?

Han ser ud over folket, sådan som kongen gjorde tidligere. Til digteren:

Jeg kan ikke se det mindste tilløb, kan du? - ... Jeg tror vores

lille digter bliver os svar skyldig. *Til Monrad og Tscherning:*
I kan tage det helt roligt, I skal nok blive genvalgt. - Maestro!

*Orkestret spiller. Montesquieu, Monrad og
Tscherning tager hinanden i hånden.*

MONTESQUIEU *synger*

Kære fantaster så prøv dog at se i historiens glasklare spejl:
Alle forsøg på at finde en anden model er jo helt slået fejl.
Alle de flotte besnærende ord
om at ku' leve et kollektivt liv
visner i hjerternes iskolde jord.
Tanken er simpelt hen alt for naiv.
Se i historiens spejl hvor forsøgene ligger som rådnende lig.
Livet er ikke en kærlig affære imellem fattig og rig.

*De tre danser ud med hinanden om livet, eventuelt
gentager de i kor den sidste linie, indtil de er ude.*

KONGEN

Der stødte din grundlov vist på grund.

DIGTEREN

Det kunne se sådan ud.

KONGEN

Det skal du ikke være ked af.

DAMPE

Du mener: vi har stadigvæk din.

KONGEN

Ja.

DAMPE

Jeg kunne bedre lide hans.

KONGEN

Det forstår jeg godt. - Det kunne jeg egentlig også.

DAMPE

Holder du pludselig med folket?

KONGEN

Jeg kom i tanke om mit valgsprog.

*Han giver den ene buket til Dampe. Den anden til
digteren.*

Folkets kærlighed, min styrke.

S L U T

Note til side 3:

J.V. Gertners maleri af Frederik VII hænger på Frederiks-borg slot. Det er gengivet i Politikens Danmarkshistorie bind 11, side 448.